

Boj s operačními zálohami nepřítele v útočné operaci

*Redakčně upravený a zkrácený obsah článku generálporučíka
A. A. Sokolova, kandidáta vojenských věd, docenta, uveřejněný
v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 6/1986.*

V západních vojenskoteoretických publikacích jsou obranné operace hodnoceny jako vynucená dočasná opatření, jejichž cílem je zbavit útočnicka převahy, zničit jeho hlavní uskupení, převzít iniciativu a přejít do rozhodného útoku. Přitom v souladu s koncepcí kombinované pozemní a vzdušné operace (sražení) a boje s druhými sledy se předpokládá, že hlavní úkoly při ničení útočných uskupení protivníka budou plněny ještě před průlomem první obranné čáry. Počítá se s tím, že dosáhnout splnění tohoto úkolu je možné mohutnými palebnými údery vedenými současně do celé hloubky operační sestavy protivníka, aktivní a rozhodnou činností vojsk při krytí, úpornou obranou svazků a útvarů prvního sledu společně s překvapivými a silnými protizáložními a protiúderovými. Předpokládá se zničení vojsk, která se vklíní do obrany, zakončit protiúderovými sborovými zálohami. V dalším, zasazení záloh skupiny armád do sražení, plánují přechod bránců do vojsk do protiútoků.

Z toho vyplývá, že velení NATO určuje v posledních letech obranně rozhodnější cíle než tomu bylo v nedaleké minulosti.

Uskupení vojsk v obraně stále více nabývá na obranně útočném charakteru a operační zálohy (druhé sledy) se stávají jedním z rozhodujících prvků operační sestavy vojsk.

Ze zkušeností cvičení vojsk NATO vyplývá, že v záloze skupiny armád může být od 30 do 60 % jejich sil a prostředků, z nichž v podřízenosti velitele armádního sboru do jedné divize, velitele polní armády do jednoho armádního sboru (2–3 divize) a velitele skupiny armád 1–2 sbory (4–5 divizí).

Západní vojenská literatura uvádí, že vyčleňování tak značných sil do zálohy je zdůvodněno nutností rozptýlení vojsk ke zvýšení jejich odolnosti, vytvoření silného uskupení v hloubce k vedení protiúderů, výměně nebojeschopných svazků prvního sledu, zvláště na nejdůležitějších směrech, kde se útočníkovi podařilo s využitím palebných úderů značné síly vytvořit trhliny v obraně.

Do zálohy se plánuje vyčlenit především obrněné, tankové, aeromobilní, diverzní průzkumná a jiná mobilní vojska, tj. svazky a útvary vysoce pohyblivé, se značnou

palebnou a údernou silou a odolné proti soudobým prostředkům ničení. Takové kvalitní vlastnosti umožňují značně rozšířit prostor činnosti záloh a současně zkrátit dobu na jejich manévry. Zkušenosti ze cvičení vojsk NATO svědčí o tom, že při rozptýlení rozmístění a s využitím vysoké mobility mohou v krátké době vytvořit utajeně silná protiúderná uskupení nebo zabezpečit narůstání úsilí na kterémkoli ohroženém směru k vedení nenadálých úderů do boku útočících vojsk. Přičemž západní vojenští odborníci udílejí velký vý-

znam noční činnosti. Jsou toho názoru, že při její přesné organizaci noční doba nejlépe vyhovuje realizovat přednosti překvapení.

Zasazení druhých sledů a záloh do sražení bude zabezpečováno velkými silami letectva, použitím různých systémů vysoce přesných zbraní, prostředků minování na dálku a dalšími neefektivnějšími prostředky ve spojení s aktivní činností REB proti systémům velení vojskům a zbraním protivníka.

To znamená, že úspěšné dosažení cílů soudobé útočné operace předpokládá organizaci efektivního boje s operačními zálohami nepřítele. Je známé, že v operacích druhé světové války jejich ničení bylo uskutečňováno většinou po zasazení do sražení. Soudobé prostředky boje umožňují plnit tento úkol v podstatě po zjištění prostorů jejich rozmístění a následném způsobení maximálních ztrát k zabránění jejich organizovaného zasazení do boje.

V letech Velké vlastenecké války byl úspěšně veden boj se zálohami nepřítele tehdy, když v zámyslu velitele na operaci byly včas a přesně stanoveny způsoby ničení uskupení nepřítele v operační hloubce, potřebné síly a prostředky, způsob sladěného použití různorodých sil v boji s jeho druhými sledy a zálohami.

Při určování směru hlavního úderu je nutné předvídat opatření, která zabezpečují s minimálním použitím sil a prostředků efektivní boj se zálohami nepřítele s cílem vyloučení zavázání se hlavních sil do boje s nimi. K těmto opatřením můžeme zařadit: plánování palebného ničení záloh podle několika variant z hlediska nejpravděpodobnějšího charakteru jejich činnosti, způsob odražení protiúderů, k tomu vyčleněné síly a prostředky, charakter jejich manévru a metody součinnosti, opatření k zabezpečení překvapení a klamání nepřítele.

Určujícími faktory v boji se zálohami nepřítele jsou:

- hromadné použití prostředků jaderného a palebného ničení ve spojení s aktivním REB,

- manévry vojsky a palebnými údery v celé hloubce obranné sestavy nepřítele s širokým použitím vzdušných výsadek, diverzní činnosti, hromadným použitím různých druhů zátarasů k omezení manévru zálohami,

- vedení útoku ve vysokém tempu,

- snížení na minimum mezery mezi palebnými údery vojsk, která útočí čelně a která působí v týlu obránce.

Boj s operačními zálohami v průběhu útočné operace bude komplexem nepřetržitě uskutečňovaných opatření, která zahrnují: průzkum záloh, jejich ničení v prostorech soustředění, při přemísťování k linií fronty, zaujímání mezilehlých obranných čar, rozhodné ničení při rozvinování a vedení protiúderů. Každá z těchto činností bude mít své zvláštnosti.

Charakter a obsah boje se zálohami nepřítele v prostorech soustředění je v mnoha směrech určován jejich vzdáleností od linií fronty. Údery proti zálohám rozmístěným ve značné hloubce bude vést v první řadě letectvo. Avšak k zabezpečení jeho činnosti je zapotřebí umístit prostředky PVO v průletovém pásmu letounů-nosičů a v prostorech rozmístění záloh. Tento úkol

je nutné plnit komplexně, a to ničením stíhacího letectva nepřítele na letištích i za letu, pozemních prostředků PVO a míst velení úderů vlastního letectva, raketového vojska a soustředěným použitím radioelektronických prostředků. Nejeftektivnějším způsobem činnosti letectva v těchto podmínkách je vedení palebných úderů podle možnosti bez toho, aby letouny působily v zóně činnosti aktivních prostředků PVO nepřítele. Podle mého názoru je nutné určovat v tomto případě důležitost objektu ničení, a to z hlediska tohoto pořadí při plnění úkolů:

- snížení jaderných a palebných možností nepřítele,
- dezorganizace jeho systému PVO,
- narušení velení vojskům a zbraním,
- ničení hlavních uskupení, v první řadě aeromobilních sil, vojskového letectva a zmaření jejich přesunu.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat zjištění a spolehlivému ničení záloh, rozmístěných v blízkosti operační hloubce. Je to způsobeno tím, že jejich využití umožňuje obránci v krátkém čase reagovat na krizové situace, které jsou spojeny především s možností průlomu taktické hloubky obrany útočníkem. Společně s úderem frontového letectva mohou dosáhnout v tomto případě vysokého účinku přesně organizované úderů vojskového letectva a také působení vysoce efektivních soudobých konvenčních zbraní.

Nejvýhodnější k vedení palebných úderů na zálohy je období, kdy zaujímají prostory soustředění, dokud ještě nestačily vybudovat úkryty pro živou sílu i bojovou techniku a organizovat silnou obranu proti úderům ze vzduchu. Ve Velké vlastenecké válce to bylo např. v orlovské operaci (červenec roku 1943), kdy vzdušný průzkum včas zjistil soustřeďování tří divizí nepřítele 40 km od linie fronty. Úder letectva jím byly způsobeny značné ztráty, plánované soustřeďování vojsk bylo narušeno, nepítel zahájil přesun divize do pásma 11. gardové armády, kde je útočící vojska frontu zničila.

Boj se zálohami nepřítele v období jejich přesunu k linii fronty bude veden s cílem izolovat prostor bojové činnosti před přisunem nových sil jejich oslabením, zdržením a narušením plánovaného přesunu k zasazení do sražení.

Ke zdržení divize na 4–6 hodin je nutné, jak potvrzují výpočty, splnit jeden z těchto úkolů: způsobit jí nejméně 25 až 30 % celkových ztrát, vyřadit z boje v brigádách nejméně 30–40 % tanků (70–100 tanků), vytvořit několik pásem zátarasů na osách přesunu, zničit na každé ose přesunu nejméně jednu přepravu.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení vojsk NATO, splnění těchto úkolů je možné uskutečnit vedením jaderných a palebných úderů; vytvořením čar závalů, zátarasů a překážek; použitím vzdušných výsadků, výsadkových úderných vojsk a diverzních oddílů; vstřícnými údermi útočících vojsk a kombinací uvedených způsobů.

V podmínkách vedení války za použití jaderných zbraní zničení záloh za přesunu může být dosaženo především jadernými údermi. Nejvýhodnější je vést tyto na nahromaděná vojska v prostorech denních odpočinků nebo velkých zastávek a také před překonáváním zničených velkých silničních staveb, mostů a přepravišť a speciálně vytvořených překážek nepřítelem.

Ničení záloh nepřítele za přesunu je možné s úspěchem uskutečňovat i konvenčními prostředky. Hlavní úkol i v tomto případě bude mít letectvo, přičemž efektivní úderů na vojska za přesunu bude vést stíhací bombardovací a na stálé objekty na osách přesunu bombardovací letectvo. Avšak nevyhnutelnou podmínkou úspěšné činnosti letectva je včasné a spolehlivé umlčení prostředků PVO nepřítele.

S přibližováním záložních svazků nepřítele k frontě je nutné, aby intenzita úderů narůstala ze začátku s využitím vojskového letectva, dělostřelectva a v dalším hromaděním palby sil a prostředků, včetně jejich manévru z jiných směrů.

Efektivním způsobem činnosti při zdržení přesunu záloh je zničení důležitých sil-

ničních zařízení (staveb), mostů, přeprav a vytvoření umělých překážek vybudováním různých druhů závalů, zbořeníšť, požárů a dalších překážek a zátarasů. Tohoto způsobu činnosti bylo široce využíváno v letech Velké vlastenecké války. Ve viselsko-oderské operaci v pásmu 1. ukrajinského frontu bylo např. hromadnými údery sovětského letectva zničeno značné množství mostů a přeprav v týlu nepřítele a omezena železniční doprava. V téže operaci v pásmu 1. běloruského frontu údery letectva a rychlých vojsk na komunikace a zálohy za přesunu byly tyto zdrženy a nestály zaujmout obranu na připravených čarách a odcházející německá fašistická vojska utrpěla značné ztráty, často měla omezenou její činnost a v důsledku toho se nepříteli nepodařilo vyvést své síly zpod úderu vojsk 1. běloruského frontu za řeku Odra.

V současné době, jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek, se stejným cílem je široce využíváno minování na dálku, což značně snižuje tempa a na dlouhou dobu zdržuje přesun záložních svazků a útvarů nepříteli.

Účinným prostředkem k působení proti operačním zálohám nepřítele v průběhu jejich přesunu jsou vzdušné výsadky. V letech minulé války jejich vysazení bylo např. uskutečněno u Vjazmy v roce 1941, na řece Dněpru v roce 1943 a při vedení operace na Dálném východě v roce 1945. Tyto zkušenosti již tehdy potvrdily, že při potřebném zabezpečení může mít jejich činnost vysokou efektivnost. V soudobých podmínkách v průběhu vševojskové útočné operace mohou být výsadky vysazovány několikrát a v různé hloubce. Jejich výzbroj, technika a manévrovost umožňují překvapivě vysazení v týlu nepřítele a po dosažení komunikací, po kterých se přesunují zálohy nepřítele, vést na ně účinné palebné údery, působit z léček, útočit z boků a týlu, ničit nejdůležitější prvky pochodové sestavy, budovat různé překážky atd. Je-li to nutné, mohou také na krátkou dobu zaujmout obranu na výhodných čarách, přehrazovat osy přesunu záloh a

při spolehlivé podpoře údery letectva, raketového vojska a dělostřelectva vést úspěšně zteče proti nim. Tyto zteče budou zvláště efektivní při společné činnosti výsadků s útvary, které se probíly do týlu nepřítele. Jejich současné údery na nepřátelské proudy z různých směrů nejen zpomalí přesun, ale za výhodných podmínek mohou mít za následek úplné zničení jednotlivých uskupení.

Zničení operačních záloh nepřítele za přesunu v průběhu útočné operace může být uskutečněno i ve střetných sraženích. Za příklad může posloužit sražení 4. tankové armády 1. ukrajinského frontu s 24. německým tankovým sborem v prostoru Kielce ve viselsko-oderské operaci (v lednu roku 1945).

V operacích soudobé války střetná sražení budou poměrně častá. Tomu přispívá vysoká pohyblivost a manévrovost útočících vojsk, dostatek vysoce mobilních útvarů, jež jsou schopny rychle hluboce pronikat do nepřátelského týlu, dynamický charakter soudobé obrany, pro kterou budou typické trhliny i mezery a snaha změnit vzniklou situaci ve svůj prospěch vedením protiztečí a protiúderů. V těchto podmínkách střetná sražení s operačními zálohami mohou vznikat v důsledku průlomu, využití uskupení útočících vojsk slabých míst v obraně nepřítele nebo vyjití předsunutých, obcházejících a dalších oddadů, které působí na směru přesunu nepřátelských záloh.

Úspěch vojsk ve střetném sražení je určen mnohými faktory, avšak rozhodující úlohu z nich má především nepříteli ve vedení jaderných a palebných úderů, obsazení výhodných čar a rozhodné využití výsledků palebného ničení vojsky k dokončení zničení protistojících uskupení.

K palebnému ničení nepřítele jsou používány nejmohutnější dalekosenné prostředky. Např. v armádách států NATO k nim řadí letectvo, raketové útvary a zvláště vysoce přesné systémy, protože v souladu s koncepcí kombinované pozemní a vzdušné operace (sražení) vedení hromadných jaderných i palebných úderů se předpokládá

dá do zahájení střetnutí hlavních sil stran, kdy jsou vzdáleny na několik desítek i stovek kilometrů.

K předejití nepřítele v obsazení výhodných čar k rozvinutí jsou vysílány předsunuté odřady, předvoje a vysazovány vzdušné výsadky. Pod ochranou palebných úderů dosahují osy přesunu záloh, upevňují se na výhodných čarách a brání je, přičemž zabezpečují postup a manévry hlavními silami k vedení rozhodného úderu na nepřítele. Výjimečně důležitým je donutit ho, aby zahájil sražení v nevýhodných podmínkách. V řadě případů, zvláště při úspěšném palebném ničení záloh, mohou předsunuté odřady a předvoje nejen obsadit výhodnou čáru, ale vést i silný úder na nepřítele bez plného rozvinutí hlavních sil svazků.

Zničení záloh nepřítele při obsazení obranných čar v operační hloubce. V průběhu úspěšného rozvinutí vševojskové útočné operace může nepřítel využít své zálohy k udržení mezilehlých čar, které vojska NATO předpokládají vytvářet do hloubky několika sta kilometrů.

Zkušenosti z minulé války svědčí o tom, že jen rozhodný útok vojsk umožňoval předejít nepřítele v dosažení připravených čar a zabránit jejich obsazení jeho operačními zálohami. V opačném případě byla útočící vojska nucena prolamovat tzv. spěšně zaujatou obranu nepřítele na mezilehlých čarách. To vyžadovalo značné síly, prostředky a čas.

Abychom se vyhnuli zdržení, je nutné, aby útočící vojska předešla nepřítele v obsazení obrany na mezilehlých čarách. Pokud-li se jeho zálohám rozvinout na jedné této čáře, pak její překonání musí být uskutečněno z chodu. Např. ve východopruské operaci (v lednu — dubnu roku 1945) útočící vojska na různých směrech prolomila nebo z chodu obsadila do osmi obranných čar v týlu nepřítele. Takových výsledků bylo dosaženo díky rostoucímu úměnám a mistrovství velitelů, štábů a vojsk, které se projevilo dovedným soustřeďováním úsilí na rozhodujících směrech, vy-

tvoření převahy nad nepřítelem na nich, účinnému palebnému ničení metodou nepřetržitého dělostřeleckého a leteckého útoku, přesné organizace součinnosti a vedení vojskům.

V soudobých podmínkách možnosti útočících vojsk při plnění podobných úkolů značně vzrostly. Současně však i obrana nepřítele (dokonce spěšně zaujatá) se bude odlišovat vysokou nasyceností obrněnými objekty, protitankovými prostředky, železnými zátarasy, značnou hloubkou a aktivností vojsk v obraně. Proto obsazení připravené mezilehlé čáry obrany z chodu musí být předem předvídáno a zplánováno.

Při příchodu útočících vojsk k takové čáře je zapotřebí vykonat bezprostřední přípravu a organizovat činnost vojsk k jejímu obsazení. Přitom, v závislosti na vzniklé situaci a zpráv průzkumu, jsou určovány směry činnosti vojsk a prostory, které je nutné obsadit, vytvářena odpovídající uskupení, připravovány plány palebného ničení nepřítele, způsob činnosti a stanoveny úkoly svazkům a útvarům, je organizována součinnost, zabezpečení a vedení vojskům.

Když to umožňuje situace, pak postup vojsk k obranné čáře je uskutečňován v proudech nebo v rozčleněných sestavách s využitím co největšího počtu os přesunu, aby bylo zajištěno nejjednodušší rozvíjení. Přesun zabezpečuje letectvo a prostředky PVO.

Vpředu působící předsunuté odřady a předvoje překonávají odpor útvarů příkrytí nepřítele, dosahují určený prostor a s využitím neobsazených mezer a dalších slabých míst vniknou do obrany a upřesňují její charakter. Hlavní síly, předurčené k obsazení obranné čáry, postupují za předsunutými odřady (předvoji) zpravidla na široké frontě a je-li to nutné, rozvíjejí se do předbojových nebo bojových sestav k vedení úderu.

V závislosti na charakteru odporu nepřítele může být před útokem uskutečněna krátká palebná příprava nebo jednotlivé palebné přepady na opěrné body, proti-

tankové, raketové, dělostřelecké prostředky a na další objekty.

Vzápětí za tím vedou na nepřítele útok hlavní síly, které se nezavazují do zdlouhavých bojů o opěrné body, bez zastávek postupují do hloubky, vedou úder do boků bránících se uskupení, rozdělují je a ničí po částech. Výsadky, které působí v týlu nepřítele mohou být využity jak k předejití nepřítele při obsazení mezilehlé čáry nebo prostoru na ní, tak k vedení úderů z týlu. Dosažený prvotní úspěch je nutné rozhodně rozvíjet do hloubky se širokým využitím manévru silami a prostředky.

Zničení operačních záloh nepřítele při vedení protiúderů může být skutečně v těch případech, kdy se útočící straně nepodařilo nepříteli způsobit výrazné ztráty palbou do doby dosažení linie fronty. Je pochopitelné, že čím nižší jsou ztráty uskupení záloh, tím větší úsilí pro následující jeho zničení je nutné vynaložit.

V letech Velké vlastenecké války, vzhledem k nedostatku dalekonosných a mohutných prostředků ničení, byl boj se zálohami nepřítele v těchto podmínkách často změněn na odražení protiúderů převážně

palbou z místa. Jindy část sil nebo hlavní uskupení vedlo současně úder do boku protiúderného uskupení nepřítele. V současné době útočící vojska v období rozvíjení nepřítele k protiúderu mohou způsobit značné ztráty a tím zbavit nepřítele možnosti organizovaně zahájit sražení a vést dostatečně silné úder. To umožňuje stanovit vojskům úkoly nejen k odražení, ale i k zmaření připraveného nebo zahajovaného protiúderu.

Za nevýhodné situace nebo v úsecích, kde nepřítel má značnou převahu sil, může být úkol odražení protiúderu a zničení protiútočících záloh splněn přechodem částí sil do obrany. V tomto případě palbnými údermi s využitím síly všech konvenčních prostředků, včetně dělostřelečtva, je nutné způsobit nepříteli maximální ztráty, úpornou obranou obsazených čar s rozvinutým protitankovým záloh, pohyblivých odřadů zatarasovacích záloh, min z vrtulníků a vedením protiztečů nedopustit nepříteli proniknutí do hloubky. Současně rozhodným manévrem hlavních sil a činností vojsk, která útočí na přílehlých směrech, vyjít do boků uskupení nepřítele a úderem na slabá místa dokončit jeho zničení.